

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационния труд на Петър Атанасов Петров

с тема:

„СЪВРЕМЕННИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ ТЕХНИКИ НА
РИСУВАНЕ В ПОДГОТОВКАТА НА СТУДЕНТИ ОТ
ПЕДАГОГИЧЕСКИ СПЕЦИАЛНОСТИ“

за придобиване на образователна и научна степен „доктор”,

Професионално направление 1.2. Педагогика,

Педагогически факултет на Тракийски университет –

гр. Стара Загора,

научен ръководител доц. д-р Ани Златева

от проф. д-р Бисера Вълева – СУ „Св. Кл. Охридски“

1. Данни за дисертанта:

Ас. Петър Атанасов Петров се дипломира като учител по изобразително изкуство и естетика във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ през 1989 г. Веднага след завършването си (1990г.) той се реализира като учител по изобразително изкуство в различни училища в гр. Стара Загора като: ОУ „Железник“, гимназия „Христо Ботев“, ЧСОУ „Делфините“, ПМГ „Гео Милев“. Въз основа на придобитата му квалификация от ССХУ „Дечко Узунов“ в гр. Казанлък на художник – изпълнител, докторантът работи и в сферата на дизайна, в областта на рекламата и издателската дейност. Този професионален диапазон дава възможност на ас. Петър Петров по успешен начин да съчетае педагогическата и художествената дейност в реализацията си като художник-педагог.

Творческата биография на докторанта представя артистичната му активност в поредица от изложби (национални и международни), пленери и различни художествени форуми. От 2017г. (началото на трудовия му договор в ТУ) досега той осъществява впечатляващ брой участия. Като например през 2022г: групова изложба в ГХГ, гр. Севлиево; изложба от пленер по живопис и скулптура в ГХГ, гр. Раднево; изложба от пленер в гр. Балчик, изложба „Рисунка и малка пластика“, изложбена зала „Лубор

Байер“, гр. Ст. Загора; През 2021г: международна онлайн изложба „ASROPA“, гр. Гунсан, Южна Корея; международна онлайн изложба „ASROPA“- Австрия - Южна Корея; национална изложба „Лудогорие“, ХГ „Илия Петров“, гр. Разград; изложба от пленер в гр. Балчик; участие в национална изложба - триенале „Мостове“, ХГ „Христо Цокев“, гр. Габрово; 36 биенале по живопис и скулптура, гр. Вител, Франция; международна онлайн изложба „ASROPA“- България – Виетнам; участие в изложба „Рисунка и малка пластика“, изложбена зала „Лубор Байер“, гр. Ст. Загора; международен пленер по живопис „Хелиополис“ в гр. Обзор; Самостоятелна изложба, в галерия „Лубор Байер“, гр. Ст. Загора; участие в „Есенен салон“, в гр. Стара Загора; Самостоятелна изложба в галерия „Рос арт“, гр. Плевен; участие в „Коледна изложба“ в гр. Ст. Загора; През 2020г. това са: участие в изложба на старозагорските художници в гр. Чирпан; изложба в галерия „Спектра“, гр. София; изложба от пленер в гр. Балчик; изложба „Рисунка и малка пластика“, изложбена зала „Лубор Байер“, гр. Ст. Загора; международен пленер по живопис „Хелиополис“ в гр. Обзор; участие в изложба „Есенен салон“, в гр. Стара Загора; самостоятелна изложба в ГХГ, гр. Свиленград; участие в 10-то международно биенале „Малки форми“, ХГ „Илия Бешков“, гр. Плевен; участие в международно квадриенале „Митове и легенди“, ХГ на гр. Ст. Загора; През 2019г.: изложба в галерия „Спектра“, гр. София; национална изложба „Еротичното“ в гр. Бургас; национална изложба „Лудогорие“, ХГ „Илия Петров“, гр. Разград; международен симпозиум „Пясъчни скулптури“ в гр. Бургас; международен пленер по живопис „Хелиополис“ в гр. Обзор; участие в пленер по живопис и скулптура в ГХГ, гр. Раднево; изложба „Рисунка и малка пластика“, изложбена зала „Лубор Байер“, гр. Ст. Загора; участие в изложба на чирпанските художници, гр. Чирпан; национален пленер „Нарисувани усещания“ в гр. Свиленград; участие в изложба „Есенен салон“, в галерия „Лубор Байер“, гр. Стара Загора; национална изложба „Изобразително изкуство“, ХГ „Димитър Добрович“, гр. Сливен; участие в изложба „Коледна изложба“, в галерия „Лубор Байер“, гр. Стара Загора; През 2018г.: участие в международна изложба „ASROPA“ в Пьонг Чанг, Корея; участие в пленер „Православни ценности“ в гр. Плевен; Самостоятелна изложба в ГХГ, гр. Раднево; участие в международна изложба „Балкан“, гр. Москва, Русия; участие в международен уорк-шоп „Обединени художници за обединена Европа“ в гр. Ст. Загора; участие в пленер по живопис „Хора, земя, светлина“ с изложба в ГХГ, гр. Раднево; участие в национален конкурс за наградите на „Алианс“, ХГ на гр. Ст. Загора; участие в национален пленер „Дружба“ в гр. Ст. Загора; участие в международен симпозиум „Пясъчни скулптури“ в гр. Бургас; участие в

изложба „Рисунка и малка пластика“, изложбена зала „Лубор Байер“, гр. Ст. Загора; участие в изложба на старозагорските художници в гр. Казанлък; участие в изложба „Еротиката в изкуството“ в гр. Ст.Загора; участие в международен пленер по живопис „Хелиополис“ в гр. Обзор; участие в изложба на чирпанските художници в гр. Чирпан; участие в биенале „Малки форми“, ХГ „Илия Бешков“, гр. Плевен; участие в международен уърк-шоп в галерия „Спектра“, гр. София; участие в международна изложба „ASROPA“, гр.Гунсан, Южна Корея; участие в изложба „Коледна“, изложбена зала „Лубор Байер“ в гр. Ст. Загора; участие в изложба „Коледна“ в хотел „Будапеща“, гр. София; През 2017г. авторът има няколко участия в международни и национални пленери, международни и национални изложби, както и реализирана самостоятелна изложба в галерия „Недев“, гр. Ст. Загора.

В следствие на активната си творческа дейност през 2018г. ас. Петър Петров е носител на наградата за живопис „Янаки Кавръков“ от изложба „Есенен салон“ в изложбена зала „Лубор Байер“, гр. Стара Загора. Той е член на СБХ (2020г) и зам. председател на Представителството на СБХ, гр. Стара Загора.

2. Данни за докторантурата.

Ас. Петър Петров е зачислен като докторант в самостоятелна форма на подготовка с със заповед № РД 2477/27.09.2021г. към Катедра „Педагогически и социални науки“ на Педагогическия факултет в Тракийския университет, в област на висше образование 1. Педагогически науки, в професионално направление 1.2. Педагогически науки, с научен ръководител доц. д-р Ани Златева.

Докторантът е изпълнил успешно индивидуалния си докторантски план, положил е изпитите си и е покрил необходимия брой кредити. Той е отчислен с право на защита със заповед № РД 1921/17.06.2022г., на базата на взетото решение от разширеното заседание на катедра „Педагогика и социални науки“ към Педагогически факултет при Тракийски университет, гр. Стара Загора, проведено на 13. 06. 2022 година.

По време на докторантурата, при подготовката и обсъждането на дисертацията няма допуснати нарушения.

3. Данни за дисертацията и автореферата:

Дисертационният труд е съставен от увод; три глави; изводи, заключение; приноси на дисертационния труд; използвана литература, приложения, като списъкът с

публикации по темата на дисертацията е в автореферета. В представения труд, в литература, са използвани общо 77 източника (63 на кирилица, 6 на латиница, 8 интернет източници). Трудът се състои от 190 страници текст. Приложенията, съгласно изискванията, са извън общия обем на текста. Те представляват както визуалната база на изследването, така и основата, чрез която се обобщават заключенията-изводи и се доказва хипотезата на труда. В структурно отношение са налице необходимите компоненти, които се изискват за такъв вид разработка.

В „Увода“ докторантът е очертал основните посоки в теоретичното и експерименталното си търсене. Той аргументира избора на тема, както и нуждата в настоящия момент от диапазон на изобразителни техники за интерпретация на задачите от студентите в педагогическите специалности. Конкретно прилаганите техники в отделните задачи - паралелни и за ученици, и за студенти, формират посоките и изводите в изследването. В него са доминантни практико-приложните изводи, но са засегнати и научно – теоретичните, неизбежни в обосноваването на подобен експеримент. В тази част на текста са отделени проблемът, предметът, целта, задачите и обектът на изследването, а на стр. 9 е формулирана хипотезата. Добро впечатление прави резюмирането на структурата на труда в автореферата (6-7 стр), както и онагледяването на дизайна на изследването в основното книжно тяло. Целта на изследването е логично обоснована, а произтичащите от това конкретни задачи на труда са добре формулирани и определени. Представената структура на текста дава възможност на докторанта за конкретен ракурс върху избория от него методическо-художествен проблем, а оттам и на формулиране на адекватни изводи, които надграждат конкретността на преподаването на изобразително изкуство, чрез стимулиране на творческото мислене у учениците и студентите. В изследването са използвани методи както индуктивни, така и дедуктивни, за да се реализират заложените описателни, обяснителни и прогнозиращи функции. С прилагането на някои от индуктивните методи докторантът търси и обобщава фрагментните данни в хода на проучването си въз основа на изобразителните дейности и получените интерпретации. Той извършва проучване и анализ на голяма част от съществуващата научна литература от български и чуждестранни автори по разглежданите проблеми, различни архивни документи, дисертационни изследвания, периодични издания. Към съществените за труда втора и трета глава, Петър Петров прилага контент-анализ, отбелязан в увода, тъй като на неговата база се изграждат основните изводи и приноси на труда.

В Първа глава „ТЕОРЕТИЧНА ОБОСНОВКА НА ПРОБЛЕМА“ докторантът представя в теоретичен аспект базата, от която изхожда за конкретизиране и прилагане на методическия си експеримент в началното училище и върху студентите от педагогическите специалности в ТУ. Той обосновава в исторически план използването на различни материали и техники в изобразителното изкуство, като изводите се изграждат на основата на достатъчното количество теоретични източници, и на акцента за тясната им връзка с развитието на социума. Тази целенасочена изследователска работа на докторанта е очевидна в подбора на литературните източници, върху който се изгражда и творческо-изследователската му интерпретация. Добро впечатление правят проучените теоретични източници, които представят различни ракурси върху проблема за методиката на преподаване в посока на развитието на творческо мислене. Докторантът представя разнообразни техники за визуална интерпретация, използвани от съвременните художници, които се прилагат и в обучението по изобразително изкуство, както и тези, които са препоръчителни в учебната програма. Авторът подчертава, че динамичните промени в съвременното изкуство рефлектират върху подготовката на педагогически кадри в областта на изобразителното изкуство, в посока на разширяване и овладяване на диапазона от материали и техники. Познаването и използването от студентите на експериментални техники за интерпретация повишава възможностите им за творческо мислене, а оттам и на по-интересния и оригинален краен визуален продукт. Особено интересен е акцентът върху разглежданите техники и реализациите от тях като скрапбукинг, декупаж, фротаж, гратаж, трафарет, апликация ошибана и др. С тази методическа посока докторантът доказва тезата си за стимулиране на визуалното мислене, което е особено нужно в работата на бъдещите учители, тъй като според него е необходимо активиране на творческия потенциал на студентите, чрез приобщаване към разбирането и възприемането на съвременното изобразително изкуство. „Бъдещите учители“ според автора „трябва да разширяват познанията си, както за изобразителното изкуство, така и за възможностите на материалите и техниките които то използва“ (стр. 47).

Особено стойностен акцент в главата е подточка 1.4 *Развиващи и творчески възможности на съвременните техники за рисуване в обучението по изобразително изкуство*. Докторантът набляга на възможностите на експериментирането в посока на смесване на материалите, на интеракцията между отделните видове изкуство, което разширява художествения (изобразителен) капацитет на студентите и учениците, освобождава ги и стимулира визуалното им мислене. За ас. Петър Петров е от

първостепенна важност планирането на конкретното занятие, както и възможностите на мултимедийните технологии в аспекта на запознаване с произведения и художници от съвременното изкуство и участието им в създаване на краен продукт. Или както докторантът отбелязва на стр. 61 „Включването на експериментални техники за рисуване в обучението по изобразително изкуство дава възможност по-лесно да се възприемат и осмислят произведенията на съвременното изкуство“ на идеите и решенията, които конкретният художник е направил в работата си и в реализираната творбата като персонален избор на материали, на композиционни решения, на варианти на технически средства.

Изследователската цел, която си поставя докторантът във **втора глава** от труда - **КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО** - е с акцент върху експеримента с визията чрез съответната техника и обосноваване на целите на труда в развитието на творческото визуално мислене. Интересна е гледната точка в подточка *2.4. Ролята на съвременните техники на рисуване в практическото обучение на студентите от педагогическите специалности за бъдещата им реализация в процеса на преподаване на изобразителни изкуства*. Конструирани изобразителни задачи представени там са пряко свързани с обучението на студентите в педагогическите специалности, като докторантът се позовава на идентичните предложени теми и техники апробирани в началното образование (първи клас). Логично при студентите те са трансформирани на по-висок етап на осмисляне и реализация. Добро впечатление прави познаването и позоваването на ас. Петър Петров на утвърдени изследователи в областта на методиката на преподаване на изобразително изкуство, като Веселин Димчев, Бисер Дамянов и др., като той успява творчески да осмисли постановките им и да ги надгради в търсената от него посока.

Като добър резултат на предлаганата от докторанта методика са студентските примери-реализации, чрез техниката многослойна апликация, на стр. 116-117 от труда. Това са интерпретации по известни произведения на автори от модерното изкуство, които трансформирани от различния материал „отключват“ креативността на студентите. Също така качествени са получените композиции в стилистиката на следвоенното изкуство, със съчетаването на различни структури и наслояване на материал. Към конструирането на експеримента, етапите му и прогнозните му резултати, докторантът прилага контент-анализ, който е детайлен в следващата глава.

Най-съществената част от изследването е трета глава „АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ“, в която са представени анализите на паралелните резултати от проведените експерименти със студенти и ученици. Тази глава е смисловият носител концентриращ и реализиращ изследователския интерес на ас. Петър Петров и представящ го като търсец преподавател с възможности за критическа оценка на получените данни. Тук той успява да генерира изводи на базата на авторските му задачи, които, във варианти, са приложени и в началното училище, и във висшето образование. Важен акцент в главата са отбелязаните от докторанта промени в характеристиките на поколенията. Авторът подхожда творчески към експериментите и обективно анализира различните им етапи. Качествен е анализът на формирация етап, в който докторантът детайлно отбелязва посоката на развитие в изобразителната дейност след прилагане на творческите стимули.

Особено интересна и съществена за експеримента е подточка 3.2.4. *Сравнителен анализ на експеримента със студентите от педагогическите специалности и експеримента в първи клас.* В тази подточка докторантът на практика демонстрира положителната роля на експериментирането. При паралелното проследяване на трансформацията на изображенията, на композиционното построяване и богатството на изразните средства в рисунките на учениците и студентите, авторът установява развитие, дори „еволюцията на отделните образ, композиция, колорит, емоционално естетическо въздействие“. (стр.179)

Като потвърждение на резултата от предложените от ас. Петър Петров методически постановки могат да бъдат отличени, във формирация етап при учениците (от Приложение стр. 201), монотипиите „Есенна гора“, както и колажите-интерпретации на „Моята градина“ (стр. 204, 205). При студентите добро впечатление правят експериментите с графичните техники (стр. 197-198 от Приложението), които са композиции изпълнени в адаптиран кредов картон, както и на примерите на „фовистични“ монотипни отпечатъци.

В **Заключението** докторантът е синтезирал резултатите от изследването в изводи и теоретични обобщения, които доказват тезата на труда. В тази част от текста ас. Петър Петров отбелязва, че приобщавайки се към технологичните похвати „характерни за съвременните изкуства, студентите увеличават своята опитност и капацитет от познания, придобиват по-богат методически инструментариум и възможност за използването му в практически занятия“ (стр.182). Тази възможност за вариативност на

методическите похвати успешно стимулира творческата креативност и оригиналното визуално мислене като подпомага бъдещите педагози в последващата им реализация.

Качествено е обобщението, което докторантът прави, че с навлизането в същината и разбирането за техниките и материалите „се преодоляват психическите затруднения и комплекси, възпиращи изобразителната дейност“, като така се развива не само творческото, а и емоционалното мислене, характерно за изобразителното изкуство.

Авторефератът е добре направен и коректно отразява структурата и съдържанието на дисертацията.

4. Научни приноси

Приносите на труда (стр. 184) са реализирани като научни и научно-приложни, като представляват пресечната точка от персоналните методическо-визуални интереси на докторанта и теоретичните му обобщения върху проучени литературни източници. Това взаимопроникване на проблематиката прави представения труд интересен в практическо-приложен и изследователско-теоретичен аспект.

Съществен за труда е обособеният принос № 2, който акцентира върху разработения и апробиран авторски методически модел в съответствие с отбелязаните изследователски цели, който обогатява и усъвършенства преподавателската дейност в процеса на обучение по изобразително изкуство в две паралелни посоки. Едната е фокусирана върху „експериментални педагогически единици, приложими в обучението по изобразително изкуство“ посредством използването на стимулиран от автора експеримент с техники на рисуване в началното училище. Другата, обвързана с предходната посока, е с фокус върху „експериментални педагогически единици, приложими при упражненията, свързани с обучението по изобразително изкуство, чрез прилагане на експериментални техники на рисуване при студенти от педагогическите специалности“.

Също така от значение е и формулираният принос № 3. В него авторът се съсредоточава върху реализацията на факти и данни, свързани с методическата дейност на преподавателя/учителя, които могат да се използват в теоретичната и практическата дейност, за да активират художествените и изобразителните

умения, педагогическа компетентност и творческо мислене при прилагане на съвременни експериментални техники за рисуване.

Като интересно обобщаване може да се открият представените и анализирани от докторанта посоки в развитието на модерното и съвременно изкуство, техниките в работата на художниците, както и на възможностите, които им предоставят комбинацията и адаптирането на традиционни и съвременни техники с цел на постигане на оригинална визия.

Към труда може да са отправят някои препоръки в структурен и съдържателен аспект:

- В структурен аспект е по-логично хипотезата да е представена само в увода, а не да се повтаря и във втора глава (79-80 стр.), макар да е разбираемо желанието на автора за по-добро онагледяване на експеримента.

- На места се срещат повтарящи се абзаци и не навсякъде цитатите са в определеното за академичното писане съотношение.

- В технически план е необходимо уеднаквяване на транскрипцията на имената с установената, като има нужда и от финална редакторска намеса за избягване на някои технически, граматически и пунктуационни пропуски.

Тези бележки не променят общото добро впечатление от работата на ас. Петър Петров, а са насочени към едно бъдещо развитие на труда като учебник или монография. Предложеният текст е навременно методическо изследване, базирано върху теоретични постановки и приложно-практически умения в областта на преподаването на изобразително изкуство.

5. Публикации:

Докторантът има изискуемия минимум от публикации (самостоятелни и в съавторство), както и доклад от международна конференция по въпросите на образованието в Прага. През 2019г. това са: Петров, П. Ролята на съвременните техники на рисуване в практическото обучение на студентите от педагогическите специалности за бъдещата им реализация. В:–,„Педагогика“, 5кн.; Петров, П. Активиране на творческия потенциал при 7/8 годишните деца чрез прилагане на смесени техники на рисуване в обучението по изобразително изкуство. CBU international conferenss

inovations in science and education, Prague, Czech Republic, В:–VOL.7, WWW.JURNALS.SZ; както и през 2018г.: Златева, А., Тинева-Гюрковска, К., Петров, П. Ролята на заниманията по изобразително изкуство като форма на превенция на отпадането от училище. В:– сп. Педагогика, кн.6.

Чрез тези направени публикации резултатите от дисертационния труд имат нужната популяризация в специализирана научна среда.

6. Заключение:

На базата на впечатленията ми от проучването на проблема и актуалността на методиката в представения труд „СЪВРЕМЕННИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ ТЕХНИКИ НА РИСУВАНЕ В ПОДГОТОВКАТА НА СТУДЕНТИ ОТ ПЕДАГОГИЧЕСКИ СПЕЦИАЛНОСТИ“, както и мнението ми относно приносите, автореферата и публикациите на докторанта, имам основание да смятам, че трудът има качествата на дисертационен и да предложа на научното жури да присъди на ас. Петър Атанасов Петров образователната и научна степен „доктор“.

проф. д-р Бисера Вълева

02.08.2022

